

EINDMETING ACTIEPLAN ARBEIDSVEILIGHEID

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

EINDMETING ACTIEPLAN
ARBEIDSVEILIGHEID

- eindrapport -

ir. H.C. Visee
drs. G.E. Kruis

Regioplan
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 – 531 53 15
Fax : +31 (0)20 – 626 51 99

Amsterdam, maart 2012
Publicatienr. 2087
OND1350294

© 2013 RegioPlan, in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van RegioPlan.
RegioPlan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	1
1 Inleiding	3
1.1 Achtergrond.....	3
1.2 Leeswijzer	4
2 Onderzoekopzet evaluatie Actieplan	5
2.1 Inleiding.....	5
2.2 Opzet nulmeting	5
2.3 Opzet eindmeting	6
3 Bekendheid Actieplan en instrumenten	9
3.1 Bekendheid Actieplan Arbeidsveiligheid	9
3.2 Branchespecifieke instrumenten.....	10
4 Gebruik en waardering instrumenten Actieplan	13
4.1 Gebruik instrumenten.....	13
4.2 Waardering instrumenten.....	14
4.3 Instrumenten prioritaire sectoren	16
5 Ontwikkeling arbeidsveiligheid	19
5.1 Veiligheidscultuur	19
5.2 Maatregelen binnen bedrijven.....	20
5.3 Ontwikkeling aantal arbeidsongevallen	21
6 Belangrijkste uitkomsten evaluatie Actieplan	25

SAMENVATTING

Actieplan	<p>Gedurende de periode 2010-2012 is op initiatief van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid het Actieplan Arbeidsveiligheid uitgevoerd. Het Actieplan beoogde door middel van activiteiten en instrumenten op het gebied van communicatie, kennisontwikkeling en toolsontwikkeling en -toepassing het bewustzijn over veiligheid te verhogen en veilig gedrag op het werk te bevorderen. Het doel van het Actieplan was een vermindering van 25 procent van het aantal arbeidsongevallen bij de deelnemende bedrijven.</p> <p>Het Actieplan was vooral gericht op bedrijven (de zogenaamde Top5000) en sectoren (de prioritaire sectoren) waar op basis van blootstelling aan risico's veel arbeidsongevallen werden verwacht.</p>
Evaluatie	<p>Om het Actieplan te kunnen evalueren, zijn een nulmeting en een eindmeting uitgevoerd. Centraal in de evaluatie stond de vraag of het Actieplan heeft geleid tot de beoogde reductie van het aantal arbeidsongevallen met 25 procent bij deelnemende bedrijven. Voor de nulmeting is alle vestigingen van de Top5000 en ruim 9000 bedrijfsvestigingen (niet Top5000) uit de prioritaire sectoren gevraagd om een vragenlijst in te vullen. Voor de eindmeting zijn de 4417 bedrijfsvestigingen die hebben deelgenomen aan de nulmeting opnieuw benaderd met een vragenlijst. Bijna 1500 vestigingen van bedrijven hebben ook de vragenlijst voor de eindmeting ingevuld. Aanvullend op de enquête zijn er voor de eindmeting twintig verdiepende telefonische interviews gehouden met respondenten die in de enquête hadden aangegeven hieraan te willen meewerken.</p>
Bekendheid	<p>72 procent van de Top 5000 en 79 procent van de bedrijven uit de prioritaire sectoren is bekend met één of meer instrumenten van het Actieplan Arbeidsveiligheid. De website samenveiligwerken.nl, de Alerta-campagne en de Sjaak-campagne zijn bekend bij de meeste bedrijven. Branchespecifieke instrumenten zijn bekend bij 58 procent van de bedrijven uit de betreffende branches.</p>
Gebruik	<p>55 procent van de Top5000 en 62 procent van de bedrijven uit de prioritaire sectoren heeft gebruikgemaakt van een of meerdere instrumenten van het Actieplan Arbeidsveiligheid. Deze bedrijven waarderen de instrumenten en activiteiten waar zij gebruik van hebben gemaakt gemiddeld met een 7,2. Met name de netwerkbijeenkomsten Arbeidsveiligheid en de branchespecifieke instrumenten worden hoog gewaardeerd.</p>
Arbeids-veiligheid	<p>98 procent van de Top5000 en 98 procent van de bedrijven uit de prioritaire sectoren hebben de afgelopen twee jaar (2011/2012) aandacht besteed aan de veiligheidscultuur binnen de organisatie door het invoeren van nieuwe maatregelen op het gebied van arbo en verzuim. Een vergelijking met de resultaten van Werkgeversenquête Arbeid 2010 wijst erop dat de bedrijven in</p>

de steekproef van de evaluatie van het Actieplan die aandacht besteed hebben aan de veiligheidscultuur de afgelopen twee jaar vaker maatregelen op het gebied van technische verbeteringen, aanpassingen in het werk, voorlichting, training en deskundigheidsbevordering, persoonlijke beschermingsmiddelen en algemeen/integraal beleid voor veilig en gezond werken hebben genomen. De afgelopen twee jaar hebben zij daarentegen minder maatregelen genomen op het gebied van begeleiding bij verzuim en re-integratie en organisatorische verbeteringen in vergelijking met de bedrijven uit de WEA 2010. In de periode 2009-2011 is het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werknemers met 14 procent gedaald bij bedrijven die gebruik hebben gemaakt van één of meerdere instrumenten van het Actieplan Arbeidsveiligheid. Hoewel het niet waarschijnlijk is dat deze daling volledig het effect is van het Actieplan, zijn deze bedrijven er wel in geslaagd een grotere daling van het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werknemers te bewerkstelligen dan bedrijven die geen gebruik hebben gemaakt van de instrumenten van het Actieplan Arbeidsveiligheid (daling van 3%).

1 INLEIDING

1.1 Achtergrond

In 2010 is op initiatief van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) begonnen met de uitvoering van het Actieplan Arbeidsveiligheid. Het Actieplan Arbeidsveiligheid is gericht op het verhogen van het bewustzijn over veiligheid en het bevorderen van veilig gedrag op het werk. Pilots uit het programma Versterking Arbeidsveiligheid (2003-2008) hebben bewezen dat deze aanpak werkt. Het aantal ongevallen bij bedrijven die deelnamen aan de pilots nam gemiddeld met de helft af.

De aanleiding voor het Actieplan is een stagnatie in de daling van het aantal arbeidsongevallen sinds 2005. Het doel van het plan is een vermindering van 25 procent van het aantal arbeidsongevallen bij de deelnemende bedrijven. Het Actieplan is uitgevoerd in de periode 2010-2012.

Het accent van het Actieplan ligt op vijf sectoren: transport en logistiek, bouw, horeca, metaal-elektro en landbouw. Deze sectoren (verder prioritaire sectoren genoemd) zijn sectoren met veel arbeidsongevallen. Daarnaast is ingezet op de 5000 meest risicovolle bedrijven (verder de Top5000 genoemd). Dit zijn bedrijven waar op basis van blootstelling aan risico's veel arbeidsongevallen worden verwacht.

Behalve op sectorniveau wordt ook gesegmenteerd naar risicogroepen binnen die sectoren: jongere en oudere werknemers, flexwerkers, laaggeschoolden en anderstaligen.

Drie categorieën van activiteiten vinden gedurende het driejarige Actieplan plaats:

- Kennisontwikkeling: het uitvoeren van praktisch toepasbaar onderzoek door kennisinstellingen naar de verbinding van veiligheidswetenschap met sociale en gedragswetenschappen.
- Communicatie: het verbeteren van het veiligheidsgedrag en de -cultuur door netwerkbijeenkomsten en media-uitingen gericht op branches/bedrijven, maar ook op het onderwijs.
- Toolsontwikkeling en -toepassing: het ontwikkelen van tools om het veiligheidsgedrag en de -cultuur te verbeteren, de ondersteuning van de invoering daarvan in bedrijven en het verspreiden van de tools en al eerder ontwikkelde gedrags- en cultuurinterventies in bedrijven.

Om het Actieplan te evalueren, heeft het ministerie van SZW een nulmeting en een eindmeting laten uitvoeren. Centraal in de evaluatie staat de vraag of het Actieplan heeft geleid tot de beoogde reductie van het aantal arbeidsongevallen met 25 procent bij de deelnemende bedrijven.

De nulmeting is wat betreft de Top5000 uitgevoerd door Rigo¹ en voor de prioritaire sectoren (niet de Top5000 bedrijven) door Regioplan². Regioplan heeft ook de eindmeting uitgevoerd.

In deze rapportage beschrijven we de resultaten van de eindmeting.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de opzet van het onderzoek. In hoofdstuk 3 staat de bekendheid van de producten (activiteiten en instrumenten) van het Actieplan centraal. Het gebruik van en de waardering voor deze producten is het onderwerp van hoofdstuk 4. Hoofdstuk 5 beschrijft de ontwikkeling van het aantal arbeidsongevallen bij deelnemers en niet-deelnemers aan het Actieplan. De belangrijkste bevindingen van de evaluatie van het Actieplan Arbeidsveiligheid worden samengevat in hoofdstuk 6.

¹ Damen, M. en R. Wouters (2010), *Actieplan Arbeidsveiligheid: Selectie en uitnodiging van risicovolle bedrijven*, Rigo Research en Advies BV in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

² Brekelmans, J. en C. van Rij (2011), *Nulmeting Actieplan Arbeidsveiligheid*, Regioplan in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

2 ONDERZOEKSOPZET EVALUATIE ACTIEPLAN

Om te evalueren in hoeverre het Actieplan Arbeidsveiligheid tot de beoogde reductie van 25 procent van het aantal arbeidsongevallen heeft geleid bij de deelnemende bedrijven, zijn een nul- en een eindmeting uitgevoerd. Voor de nulmeting is alle vestigingen van de Top5000 en ruim 9000 bedrijfsvestigingen (niet Top5000) uit de prioritaire sectoren gevraagd om een vragenlijst in te vullen. Voor de eindmeting zijn de 4417 bedrijfsvestigingen die hebben deelgenomen aan de nulmeting opnieuw benaderd met een vragenlijst. Bijna 1500 vestigingen van bedrijven hebben ook de vragenlijst voor de eindmeting ingevuld. Aanvullend op de enquête zijn er voor de eindmeting twintig verdiepende telefonische interviews gehouden met respondenten die in de enquête hadden aangegeven hieraan te willen meewerken.

2.1 Inleiding

De evaluatie van het Actieplan bestaat uit een nul- en een eindmeting. In de volgende paragraaf beschrijven we kort de opzet van de nulmeting. Voor een uitgebreide beschrijving verwijzen we naar de afzonderlijke rapportages.³ In paragraaf 2.3 staat de opzet van de eindmeting centraal.

2.2 Opzet nulmeting

Het onderzoek van Rigo had als doel te achterhalen of de Top5000 ook inderdaad verantwoordelijk is voor een groot deel van de arbeidsongevallen in Nederland en te inventariseren of en hoe bedrijven willen deelnemen aan het Actieplan. Hiertoe zijn 5629 vestigingen van bedrijven uitgenodigd om een vragenlijst in te vullen. Deze vestigingen zijn geselecteerd op basis van economische activiteit en het aantal werknemers, te weten: (sub)sectoren waar de meeste arbeidsongevallen worden verwacht en meer dan vijftig werknemers.

Deze vestigingen zijn benaderd met een vragenlijst met vragen over onder andere de sector, het aantal werknemers, het aantal arbeidsongevallen, de bekendheid met het Actieplan en of men ondersteuning wil vanuit het Actieplan Arbeidsveiligheid. Door deze opzet van de vragenlijst kunnen de uitkomsten ook gebruikt worden als nulmeting voor de Top5000.

De enquête is ingevuld door 3848 vestigingen van bedrijven.

³ Damen, M. en R. Wouters (2010). *Actieplan Arbeidsveiligheid: Selectie en uitnodiging van risicovolle bedrijven*, Rigo Research en Advies BV in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Brekelmans, J. en C. van Rij (2011). *Nulmeting Actieplan Arbeidsveiligheid*, Regioplan in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

De nulmeting van Regioplan richtte zich op een doorsnee van de overige bedrijfsvestigingen die geen deel uitmaken van de Top5000. Het waren vestigingen uit de prioritaire sectoren met meer dan twintig werknemers. De groep vestigingen was bedoeld als een controlegroep voor de Top5000. In 2010 zijn 9099 bedrijfsvestigingen benaderd met een vergelijkbare vragenlijst als de vragenlijst die gebruikt is voor de nulmeting Top5000. De vragenlijst is ingevuld door 569 bedrijfsvestigingen.

2.3 Opzet eindmeting

De eindmeting bestond uit een enquête onder de 4417 bedrijfsvestigingen die aan de nulmeting hadden deelgenomen. Naast de vragen over het aantal arbeidsongevallen en het aantal werknemers waren in deze enquête vragen opgenomen over de bekendheid met en het gebruik van de instrumenten en activiteiten van het Actieplan. Vanwege het branchespecifieke karakter van een deel van deze producten hebben de respondenten naast algemene producten (bijvoorbeeld netwerkbijeenkomsten) de activiteiten en instrumenten gezien die voor hun branche (op basis van zelfrapportage) relevant waren (bijvoorbeeld de 'campagne en verkiezing heftruckhelden' voor de transport en logistiek).

De enquête is volledig ingevuld door 1490 bedrijfsvestigingen. Naast deze respons hebben we 187 uitnodigingsbrieven voor het invullen van de enquête onbestelbaar retour gekregen. De netto respons bedraagt derhalve 35 procent. Van de responderende bedrijfsvestigingen behoren er 1278 tot de Top5000 en 212 niet (zie ook tabel 2.1). Van de niet-Top5000 bedrijfsvestigingen rekent 87 procent haar activiteiten tot één van de branches waarvoor branchespecifieke instrumenten zijn ontwikkeld in het kader van het Actieplan Arbeidsveiligheid. Oorspronkelijk waren de niet-Top5000 vestigingen bedoeld als een controlegroep voor de Top5000. Door de uitvoering van een deel van het Actieplan via de branches is het echter niet meer zo dat deze bedrijfsvestigingen per definitie geen ondersteuning hebben gekregen vanuit het Actieplan. De niet-Top5000 bedrijfsvestigingen uit de branches waarvoor bedrijfsspecifieke instrumenten zijn ontwikkeld zijn derhalve niet meer geschikt als controlegroep. De bedrijfsvestigingen die hiervoor nog wel in aanmerkingen komen (13% van de niet-Top5000 bedrijfsvestigingen) zijn te gering in aantal om als controlegroep te fungeren. We rapporteren derhalve niet over de controlegroep.

**Tabel 2.1 Respons Top5000 en controlegroep naar branche
(% bedrijfsvestigingen)**

Branche	Top5000 (n=1278)	Niet- Top5000 (n=212)	Prioritaire sectoren (n=959)	Niet- prioritaire sectoren (n=531)
Bouwnijverheid	14%	27%	25%	-
Hout en meubel	2%	0%	2%	-
Transport en logistiek	11%	18%	18%	-
Betonproducenten	1%	0%	1%	-
Landbouw	1%	8%	3%	-
Isolatie en installatie	4%	7%	7%	-
Metaal	20%	14%	30%	-
Horeca	1%	12%	5%	-
Afvalbedrijven	2%	0%	2%	-
Kunststof en rubber	5%	0%	6%	-
Andere branche	39%	13%	-	100%

Bron: Enquête Regioplan

In de rapportage maken we wel onderscheid tussen bedrijfsvestigingen die deel uitmaken van de Top5000 en de bedrijfsvestigingen waarvoor branchespecifieke instrumenten zijn ontwikkeld (verder de prioritaire sectoren⁴ genoemd). Dit betekent dat:

- de resultaten van 27 vestigingen niet zijn meegenomen in de analyses, omdat zij geen deel uitmaken van de Top5000 en zelf aangeven geen activiteiten (meer) te verrichten die onder de prioritaire sectoren vallen (zie ook tabel 2.2).
- de bedrijfsvestigingen uit de Top5000 die hun activiteiten rekenen tot een branche waarvoor branchespecifieke instrumenten zijn ontwikkeld, in beide groepen vertegenwoordigd zijn. Met andere woorden: de indeling in Top5000 en prioritaire sectoren is niet uitsluitend en de aantallen kunnen derhalve ook niet bij elkaar worden opgeteld om een beeld te krijgen van de totale populatie. Uit tabel 2.2 blijkt dat het om 774 bedrijfsvestigingen gaat, die zowel tot de Top5000 als tot de prioritaire sectoren worden gerekend.

Waar mogelijk (voldoende respondenten) worden de resultaten verbijzonderd naar de afzonderlijke sectoren/branches.

⁴ Oorspronkelijk werd deze benaming gebruikt voor vijf sectoren: transport en logistiek, bouw, horeca, metaal-elektro en landbouw. Tijdens de uitvoering van het Actieplan is hier een aantal branches bijgekomen: hout en meubel, betonproducenten, isolatie en installatie, afval, en kunststof en rubber.

**Tabel 2.2 Respons Top5000 en prioritaire sectoren branche
(% bedrijfsvestigingen)**

Branche	Top5000 (n=1278)		Niet Top5000 (n=212)	
	Prioritaire sectoren (n=774)	Niet-prioritaire sectoren (n=504)	Prioritaire sectoren (n=185)	Niet-prioritaire sectoren (n=27)
Bouwnijverheid	24%	-	31%	-
Hout en meubel	3%	-	0%	-
Transport en logistiek	18%	-	21%	-
Betonproducenten	1%	-	0%	-
Landbouw	1%	-	9%	-
Isolatie en installatie	7%	-	8%	-
Metaal	34%	-	16%	-
Horeca	2%	-	14%	-
Afvalbedrijven	3%	-	0%	-
Kunststof en rubber	8%	-	1%	-
Andere branche	-	100%	-	100%

Bron: Enquête Regioplan

Aanvullend op de enquête zijn er interviews gehouden met vertegenwoordigers van twintig bedrijfsvestigingen die in de enquête hadden aangegeven dat zij bereid waren om hieraan mee te werken. De bereidheid om hieraan mee te werken was erg groot (meer dan 250 respondenten). We hebben er derhalve voor gekozen om vijftien respondenten te interviewen die gebruik hebben gemaakt van instrumenten voortkomend uit het Actieplan Arbeidsveiligheid en vijf respondenten die hier geen gebruik van hebben gemaakt. Verder is ernaar gestreefd bij de selectie van de respondenten voor de interviews zo veel mogelijk prioritaire sectoren te vertegenwoordigen en een zo'n groot mogelijke spreiding over de type gebruikte instrumenten/activiteiten (bijvoorbeeld publiekscampagnes, netwerkbijeenkomsten et cetera) te krijgen. De bevindingen uit de interviews worden in de rapportage gebruikt om de resultaten uit de enquête te illustreren en te duiden.

Zoals hierboven is aangegeven, richt het onderzoek zich op vestigingen van bedrijven en moeten we formeel bij de beschrijving van de resultaten dan ook spreken over bijvoorbeeld het percentage bedrijfsvestigingen. Omwille van de leesbaarheid zullen we echter in deze rapportage verder spreken over bedrijven.

3 BEKENDHEID ACTIEPLAN EN INSTRUMENTEN

72 procent van de Top5000 en 79 procent van de bedrijven uit de prioritaire sectoren is bekend met één of meer instrumenten van het Actieplan Arbeidsveiligheid. De website samenviligwerken.nl, de Alerta-campagne en de Sjaak-campagne zijn bekend bij de meeste bedrijven. Branchespecifieke instrumenten zijn bekend bij 58 procent van de bedrijven uit de betreffende sectoren.

3.1 Bekendheid Actieplan Arbeidsveiligheid

In totaal is 55 procent van de Top5000 en van de bedrijven uit de prioritaire sectoren bekend met het Actieplan Arbeidsveiligheid (zie tabel 3.1). Dit percentage is beduidend hoger dan bij de nulmeting toen 32 procent van de Top5000 en 15 procent van bedrijven uit de controlegroep aangaf bekend te zijn met het Actieplan.

Voor bedrijven die nu aangeven het Actieplan Arbeidsveiligheid niet te kennen, betekent dit overigens niet dat zij niet met het Actieplan in aanraking zijn gekomen. Uit tabel 3.2 komt naar voren dat de afzonderlijke instrumenten en activiteiten voortkomend uit het Actieplan Arbeidsveiligheid bekender zijn dan het overkoepelende plan dat hieraan ten grondslag ligt. Ook tijdens de verdiepende interviews bleek dat men niet altijd weet dat bepaalde instrumenten onderdeel zijn van het Actieplan Arbeidsveiligheid.

Tabel 3.1 Bekendheid Actieplan Arbeidsveiligheid onder bedrijven (Top5000 en prioritaire sectoren)

	%
Top5000 (n=1278)	55%
Prioritaire sectoren (n=959)	55%

Bron: Enquête Regioplan

In totaal geeft 28 procent van de Top5000 bedrijven en 21 procent van de bedrijven uit de prioritaire sectoren aan geen van de instrumenten van het Actieplan Arbeidsveiligheid te kennen. De bekendste instrumenten zijn de website samenviligwerken.nl (29% bekendheid onder Top5000 bedrijven en onder bedrijven uit de prioritaire sectoren), de Alerta-campagne (29 procent Top5000 en 26% prioritaire sectoren), de Sjaak-campagne (respectievelijk 19% en 22%) en de regionale netwerkbijeenkomsten arbeidsveiligheid (respectievelijk 16% en 15%). Ook de activiteiten gericht op de prioritaire sectoren kennen een relatief grote bekendheid. Deze activiteiten zijn bekend onder 58 procent van de bedrijven in deze sectoren.

Tabel 3.2 Bekendheid instrumenten en activiteiten van het Actieplan Arbeidsveiligheid onder bedrijven (Top5000 en prioritaire sectoren)

Instrument/activiteit	% Top5000 (n=1278)	% Prioritaire sectoren (n=959)
Alerta-campagne	29%	26%
Sjaak-campagne	19%	22%
Informatiebijeenkomst Syntens Innovatiecentrum	9%	11%
Ondersteuning Syntens adviseur	6%	7%
Campagne 'Slippertje op het werk' en 'Lifeguards'	2%	3%
'Leren van Elkaar kringen' en 'innovatieclusters'	1%	1%
Ondersteuning externe adviseur via 'Stimuleringsregeling Veilig Werken door Gedragsverandering'	9%	9%
Landelijke netwerkbijeenkomsten arbeidsveiligheid	5%	5%
Regionale netwerkbijeenkomst arbeidsveiligheid	16%	15%
Bezoek website samenveiligwerken.nl	29%	29%
Branchespecifieke instrumenten	36% ¹	58% ¹
Andere instrumenten ²	10%	8%
Geen instrumenten	28%	21%

¹ Bekend met één of meerdere branchespecifieke instrumenten (zie voor een overzicht van de uitgevraagde instrumenten per branche paragraaf 3.2).

² Dit zijn door de respondenten zelf aangegeven instrumenten/activiteiten.

Bron: Enquête Regioplan

In tabel 3.2 is de bekendheid berekend door het aantal bedrijven dat aangeeft bekend te zijn met een instrument of activiteit te delen door het totaal aantal bedrijven uit respectievelijk de Top5000 en de prioritaire sectoren. Deze berekening veronderstelt dat alle bedrijven het instrument of activiteit hadden moeten kennen. Dit geldt echter niet voor alle activiteiten of instrumenten, omdat vele zich richten op bepaalde doelgroepen. Voor deze evaluatie is het niet mogelijk om te achterhalen welke bedrijven tot de doelgroep van het betreffende instrument of activiteit horen (onder andere vanwege de anonimiteit van respondenten) en te berekenen wat de bekendheid is binnen de doelgroep. Dit betekent dat niet zonder meer mag worden geconcludeerd dat een hoog percentage beter is dan een laag percentage.

3.2 Branchespecifieke instrumenten

De onder de paraplu van het Actieplan ontwikkelde instrumenten die zich richten op specifieke sectoren zijn bekend bij relatief veel bedrijven binnen deze sectoren. Dit geldt met name voor de sectoren bouwnijverheid, hout- en meubelbedrijven, betonproducenten, landbouw, isolatie- en installatiebranche en metaalbedrijven. De verschillende trainingen binnen de isolatie- en installatiebranche hebben de grootste bekendheid. Binnen deze sector is 68 procent van de respondenten op de hoogte van deze trainingen. Hiernaast zijn nog vier instrumenten waarmee meer dan de helft van de bedrijven in de betreffende sector bekend is. Dit zijn de 'verbeterchecks 5xBeter' binnen de

metaalsector (63%)⁵, de 'VeiligheidsIndex Arbouw' voor de bouwnijverheid (61%), de veiligheidscheck door een Stigas-adviseur in de landbouwsector (58%) en de ondersteuning door een verbetercoach voor betonproducenten (56%). Tabel 3.3 toont het volledige overzicht van de bekendheid van de uitgevraagde branchespecifieke instrumenten.

Tabel 3.3 Bekendheid branchespecifieke instrumenten en activiteiten van het Actieplan Arbeidsveiligheid onder bedrijven (per sector)

Bouwnijverheid (n=241)	
VeiligheidsIndex Arbouw	61%
Voorlichtingbijeenkomst Bouwend Nederland over VeiligheidsIndex	37%
Ondersteuning bij de implementatie van de VeiligheidsIndex door externe adviseur (BAKC Eindhoven)	10%
Symposium 'Veilig op de Hoogte' georganiseerd door Hoofd Bedrijfschap Ambachten	16%
Roadshow "ladder- en steigertoppers"	12%
Hout- en meubelbedrijven (n=21)	
Campagne 'Hou't Veilig'/'Ben jij mijn Houtheld'	48%
Tafelwaaier met tips over veilig werken	29%
Transport en logistiek (n=175)	
Campagne 'Bewust Veilig'	23%
Voorlichtingbijeenkomst 'Bewust Veilig'	7%
Safety Generator (EVO)	3%
Online test EVO: 'Hoe veilig ben jij?'	13%
Campagne en verkiezing 'Heftruckhelden'	29%
Heftruckgame	3%
Roadshow (test veilig heftruck rijden)	9%
Ondersteuning van veiligheidcoach (EVO en Gezond Transport)	17%
Betonproducenten (n=9)	
Ondersteuning verbetercoach (BFBN)	56%
Landbouw (n=26)	
Campagne 'Altijd Alert'	15%
Veiligheidscheck online uitgevoerd	31%
Veiligheidscheck door Stigas-adviseur	58%
Voorlichtingsbijeenkomsten	19%
YouTubefilmpjes	12%
Mijn bedrijf jouw bedrijf	0%
Isolatie en installatiebranche (n=28)	
Trainingen 'Hoe geef je een goede toolbox?', 'Gedrag en cultuur' en 'Communicatie op de werkvloer'	68%
Ludieke acties 'Hartelijke Dames' en 'Theater als spiegel'	32%

⁵ Het programma '5xBeter' is een gezamenlijk initiatief van de werkgevers- en werknemersorganisaties in de Metaalbewerking en Metalektro ter verbetering van de arbeidsomstandigheden en de verbeterchecks zijn derhalve formeel geen instrument of activiteit in het kader van het Actieplan. Wel is er mede na aanleiding van het Actieplan expliciet aandacht besteed aan cultuur en gedrag in de verbeterchecks.

Metaalbedrijven (n=291)	
Ludieke actie 'Regietheater'	1%
Bedrijfseigen woordenlijst met pictogrammen (5xBeter)*	19%
De week van de veiligheid (5xBeter)*	43%
Adviesgesprek (5xBeter)*	36%
Workshop 'ondernemingsraad en 5xBeter'*	15%
Verbeterchecks (5xBeter)*	63%
Verbetercoaches (5xBeter)*	48%
Horeca (n=44)	
Pilot 247 (Bedrijfschap Horeca en Catering)/netwerksite 'Mijn Horeca'	16%
Campagne 'Check je werkplek' (Steunpunt RI&E)	18%
Afvalbranche (n=22)	
Ondersteuning door adviseur Dexis Arbeid	18%
Training 'Effectief aanspreken op gedrag'	23%
Kunststof en rubber (n=61)	
Trainingen over arbo in gedrag en cultuur: Waar zit de winst?!	5%
Trainingen over arbo in gedrag en cultuur: Mate(n)loos populair?!	3%
Trainingen over arbo in gedrag en cultuur: Doe effe normaal man!	7%
Trainingen over arbo in gedrag en cultuur: Bevlogenheid geeft je vleugels!	3%
Trainingen over arbo in gedrag en cultuur: Technisch begaafd maar slordig in de afwerking.	2%

* Het programma '5xBeter' is een gezamenlijk initiatief van de werkgevers- en werknemersorganisaties in de Metaalbewerking en Metalektro ter verbetering van de arbeidsomstandigheden en dit zijn derhalve formeel geen instrumenten of activiteiten in het kader van het Actieplan. Wel is er mede na aanleiding van het Actieplan expliciet aandacht besteed aan cultuur en gedrag in bijvoorbeeld de verbeterchecks.

Bron: Enquête Regioplan

4 GEBRUIK EN WAARDERING INSTRUMENTEN ACTIEPLAN

55 procent van de Top5000 en 62 procent van de bedrijven uit de prioritaire sectoren heeft gebruikgemaakt van een of meerdere instrumenten van het Actieplan Arbeidsveiligheid. Deze bedrijven waarderen de instrumenten en activiteiten waar zij gebruik van hebben gemaakt gemiddeld met een 7,2. Met name de netwerkbijeenkomsten Arbeidsveiligheid en de branchespecifieke instrumenten worden hoog gewaardeerd.

4.1 Gebruik instrumenten

Meer dan de helft van de door ons ondervraagde bedrijven heeft gebruikgemaakt van één of meerdere van de instrumenten en/of activiteiten van het Actieplan Arbeidsveiligheid (zie tabel 4.1). Van de Top5000 heeft 55 procent van de respondenten gebruikgemaakt van deze instrumenten, terwijl dit percentage in de prioritaire sectoren op 62 procent ligt. Meer dan 20 procent van de ondervraagden gaf aan de website samenviligwerken.nl bezocht te hebben. Andere instrumenten waar relatief veel gebruik van is gemaakt, zijn de Alerta-campagne, de regionale netwerkbijeenkomsten Arbeidsveiligheid en de Sjaak-campagne. 41 procent van de bedrijven uit de prioritaire sectoren heeft gebruikgemaakt van een of meer van de instrumenten die zich specifiek op de desbetreffende sector richten.

Uit de verdiepende interviews komt naar voren dat de wijze waarop en ook de mate waarin bedrijven gebruik hebben gemaakt van de instrumenten onderling sterk verschillen. Zo zijn er bedrijven die enkel het promotiemateriaal (posters) van de Sjaak- of de Alerta-campagne gebruikt hebben om het veiligheidsbewustzijn onder de aandacht te brengen. Andere bedrijven hebben ook de overige materialen van deze campagnes binnen hun organisatie uitgerold. Verder is er een aantal bedrijven dat deze campagnes ingezet heeft als aanvulling op de maatregelen die men intern gebruikt. Een respondent gaf aan dat hij het promotiemateriaal van de Alerta-campagne gebruikte om de aandacht te vestigen op stiptheidsacties waarbij chauffeurs werden gecontroleerd op het naleven van veiligheidsprotocollen. Een andere respondent gaf aan dat men periodiek een nieuwsbrief verspreidt over het thema arbeidsomstandigheden waarin onder meer aandacht besteed is aan instrumenten van het Actieplan Arbeidsveiligheid.

Tabel 4.1 Bedrijven die gebruik hebben gemaakt van de instrumenten en activiteiten van het Actieplan Arbeidsveiligheid

Instrument / activiteit	% Top5000 (n=1278)	% Prioritaire sectoren (n=959)
Alerta-campagne	17%	15%
Sjaak-campagne	5%	6%
Informatiebijeenkomst Syntens Innovatiecentrum	2%	3%
Ondersteuning Syntens adviseur	2%	3%
Campagne 'Slippertje op het werk' en 'Lifeguards'	1%	1%
'Leren van Elkaar kringen' en 'innovatieclusters'	0%	0%
Ondersteuning externe adviseur via 'Stimuleringsregeling Veilig Werken door Gedragsverandering'	3%	3%
Landelijke netwerkbijeenkomsten arbeidsveiligheid	3%	3%
Regionale netwerkbijeenkomst arbeidsveiligheid	9%	9%
Bezoek website samenveiligwerken.nl	22%	23%
Branchespecifieke instrumenten	25% ¹	41% ¹
Andere instrumenten ²	9%	7%
Geen instrumenten	45%	38%

¹ Gebruik van één of meerdere branchespecifieke instrumenten (zie voor een overzicht van de uitgevraagde instrumenten per branche paragraaf 3.2).

² Dit zijn door de respondenten zelf aangegeven instrumenten/activiteiten.

Bron: Enquête Regioplan

4.2 Waardering instrumenten

Alle instrumenten van het Actieplan worden door de respondenten gemiddeld met een voldoende beoordeeld (zie tabel 4.2). Bedrijven uit de Top5000 en de prioritaire sectoren beoordelen de instrumenten gemiddeld met een 6,8. Onder de Top5000 lopen de beoordelingen uiteen van een 5,9 voor de ondersteuning door een Syntens adviseur tot een 7,3 voor de landelijke netwerkbijeenkomsten. De rapportcijfers van bedrijven uit de prioritaire sectoren varieerden van een 6,0 voor de Sjaak-campagne tot een 7,4 voor de landelijke netwerkbijeenkomsten. Hiernaast kwam naar voren dat instrumenten gericht op de prioritaire sectoren relatief hoog gewaardeerd worden.

Ook tijdens de verdiepende interviews gaven de ondervraagden in meerderheid aan tevreden te zijn over de ondersteuning vanuit het Actieplan Arbeidsveiligheid. Met betrekking tot de landelijke (en ook de regionale) netwerkbijeenkomsten kwam naar voren dat, hoewel de aanpak meestal niet een-op-een overgenomen kon worden in het eigen bedrijf, men het toch uiterst nuttig vond om te kijken hoe andere organisaties bezig zijn met het thema arbeidsveiligheid. Als belangrijkste pluspunten van de Sjaak- en de Alerta-campagne gaf men aan dat deze pakkend waren en hierdoor de aandacht trokken van het personeel. Wel gaven enkele respondenten aan dat, hoewel het promotie- en beeldmateriaal van deze campagne pakkend is, de achterliggende boodschap niet altijd beklijft. Andere respondenten spraken zich juist positief uit over het filmmateriaal behorend bij deze campagnes.

Tabel 4.2 Waardering (gemiddeld rapportcijfer) van de instrumenten en activiteiten van het Actieplan Arbeidsveiligheid onder bedrijven uit Top5000 en prioritaire sectoren

Instrument/activiteit	Top5000		Prioritaire sectoren	
	n ³	cijfer	n ³	cijfer
Alerta-campagne	288	6,4	195	6,2
Sjaak-campagne	151	6,0	139	6,0
Informatiebijeenkomst Syntens Innovatiecentrum	43	6,2	45	6,3
Ondersteuning Syntens adviseur	34	5,9	30	6,3
Campagne 'Slippertje op het werk' en 'Lifeguards'	10	6,2	11	6,6
'Leren van Elkaar kringen' en 'innovatieclusters'	7	-*	8	-*
Ondersteuning externe adviseur via "Stimuleringsregeling Veilig Werken door Gedragsverandering"	59	6,8	45	7,0
Landelijke netwerkbijeenkomsten arbeidsveiligheid	50	7,3	32	7,4
Regionale netwerkbijeenkomst arbeidsveiligheid	142	6,9	97	6,9
Bezoek website samenveiligwerken.nl	281	6,9	203	6,9
Branchespecifieke instrumenten	354	7,0	430	7,0
Andere instrumenten ¹	110	8,2	52	8,3
Totaal²	1529	6,8	1287	6,8

* Te weinig waarnemingen.

¹ Dit zijn door de respondenten zelf aangegeven instrumenten/activiteiten.

² De totale n is groter dan het aantal respondenten omdat respondenten die bekend zijn met meerdere instrumenten ook meerdere rapportcijfers hebben gegeven.

³ De n waarop het rapportcijfer is gebaseerd is in het algemeen kleiner dan het aantal respondenten bij wie het betreffende instrument bekend is, omdat respondenten de mogelijkheid hadden om geen rapportcijfer te geven, maar te kiezen voor de antwoordcategorie 'weet niet'

Bron: Enquête Regioplan

Bedrijven die gebruik hebben gemaakt van de instrumenten waarden deze hoger (gemiddeld met een 7,2) dan bedrijven die hiervan hebben afgezien (gemiddeld met 5,9) (zie tabel 4.3). Enerzijds lag deze uitkomst in de lijn der verwachting, aangezien het logisch is dat bedrijven die een minder positieve houding hebben tegenover de instrumenten er ook minder snel toe over zullen gaan om gebruik te maken van deze instrumenten. Anderzijds is het belangrijk om te constateren dat bedrijven die gebruik hebben gemaakt van de instrumenten en activiteiten van het Actieplan Arbeidsveiligheid hier achteraf tevreden over zijn.

Tabel 4.3 Waardering (rapportcijfer) van de instrumenten en activiteiten van het Actieplan Arbeidsveiligheid onder bedrijven die al dan niet gebruik gemaakt hebben van de betreffende instrumenten

Instrument/activiteit	Instrument gebruikt		Instrument niet gebruikt	
	n ³	cijfer	n ³	cijfer
Alerta-campagne	199	6,9	96	5,5
Sjaak-campagne	65	6,9	109	5,6
Informatiebijeenkomst Syntens Innovatiecentrum	23	6,7	28	6,0
Ondersteuning Syntens adviseur	23	6,8	16	5,2
Campagne 'Slippertje op het werk' en 'Lifeguards'	3	-*	11	5,9
'Leren van Elkaar kringen' en 'innovatieclusters'	1	-*	7	-*
Ondersteuning externe adviseur via 'Stimuleringsregeling Veilig Werken door Gedragsverandering'	38	7,7	28	5,8
Landelijke netwerkbijeenkomsten arbeidsveiligheid	36	7,5	16	6,5
Regionale netwerkbijeenkomst arbeidsveiligheid	108	7,1	42	6,3
Bezoek website samenveiligwerken.nl	265	7,0	47	6,4
Branchespecifieke instrumenten	351	7,3	78	6,0
Andere instrumenten ¹	112	8,3	6	-*
Totaal²	1224	7,2	484	5,9

* Te weinig waarnemingen.

¹ Dit zijn door de respondenten zelf aangegeven instrumenten/activiteiten.

² De totale n is groter dan het aantal respondenten omdat respondenten die gebruik hebben gemaakt van meerdere instrumenten ook meerdere rapportcijfers hebben gegeven.

³ De n waarop het rapportcijfer is gebaseerd is in het algemeen kleiner dan het aantal respondenten bij wie het betreffende instrument bekend is, omdat respondenten de mogelijkheid hadden om geen rapportcijfer te geven, maar te kiezen voor de antwoordcategorie 'weet niet'.

Bron: Enquête Regioplan

4.3 Instrumenten prioritaire sectoren

41 procent van de bedrijven uit de prioritaire sectoren heeft gebruikgemaakt van een of meerdere van de instrumenten die zich specifiek richten op deze sectoren (zie tabel 4.4). Het gebruik is het grootst onder landbouwbedrijven (62%), metaalbedrijven (58%) en betonproducenten (56%). Ook blijkt de waardering van de instrumenten in deze sectoren relatief hoog te zijn. Ook de waardering van de instrumenten en activiteiten in de afvalsector (7,3) en de kunststof- en rubbersector (7,3) ligt relatief hoog.

Tabel 4.4 Gebruik en waardering (rapportcijfer) van de instrumenten en activiteiten van het Actieplan Arbeidsveiligheid onder bedrijven die al dan niet gebruik gemaakt hebben van de betreffende instrumenten⁶

Branche	Gebruik	Rapportcijfer	
		n ¹	cijfer
Bouwnijverheid (n=241)	47%	138	6,6
Hout en meubel (n=21)	48%	11	6,5
Transport en logistiek (n=175)	27%	32	6,9
Betonproducenten (n=9)	.*	5	7,0
Landbouw (n=26)	62%	16	7,7
Isolatie en installatie (n=69)	13%	14	6,6
Metaal (n=291)	58%	189	7,4
Horeca (n=44)	16%	7	6,9
Afvalbedrijven (n=22)	18%	5	7,3
Kunststof en rubber (n=61)	21%	16	7,3
Totaal (n=959)	41%	433	7,0

* Te weinig waarnemingen.

¹ De n waarop het rapportcijfer is gebaseerd is in het algemeen kleiner dan het aantal respondenten bij wie het betreffende instrument bekend is, omdat respondenten de mogelijkheid hadden om geen rapportcijfer te geven, maar te kiezen voor de antwoordcategorie 'weet niet'.

Bron: Enquête Regioplan

⁶ Door een fout in de programmering van de online vragenlijst is er in de oorspronkelijke vragenlijst niet gevraagd naar de waardering van de instrumenten en activiteiten voor bedrijven in de transport en logistiek en de betonproducenten. Deze gegevens zijn achteraf verzameld door de respondenten uit deze sectoren nogmaals te benaderen. Hierdoor blijft de respons op deze vraag voor de betreffende sectoren achter in vergelijking met andere sectoren.

5 ONTWIKKELING ARBEIDSVEILIGHEID

98 procent van de Top5000 en 98 procent van de bedrijven uit de prioritaire sectoren hebben de afgelopen twee jaar (2011/2012) aandacht besteed aan de veiligheidscultuur binnen de organisatie door het invoeren van nieuwe maatregelen op het gebied van arbo en verzuim. Een vergelijking met de resultaten van Werkgeversenquête Arbeid 2010 wijst erop dat de bedrijven in de steekproef van de evaluatie van het Actieplan die aandacht besteed hebben aan de veiligheidscultuur de afgelopen twee jaar vaker maatregelen op het gebied van technische verbeteringen, aanpassingen in het werk, voorlichting, training en deskundigheidsbevordering, persoonlijke beschermingsmiddelen en algemeen/integraal beleid voor veilig en gezond werken hebben genomen. De afgelopen twee jaar hebben zij daarentegen minder maatregelen genomen op het gebied van begeleiding bij verzuim en re-integratie en organisatorische verbeteringen in vergelijking met de bedrijven uit de WEA 2010. In de periode 2009-2011 is het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werknemers met 14 procent gedaald bij bedrijven die gebruik hebben gemaakt van één of meerdere instrumenten van het Actieplan Arbeidsveiligheid. Hoewel het niet waarschijnlijk is dat deze daling volledig het effect is van het Actieplan, zijn deze bedrijven er wel in geslaagd een grotere daling van het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werknemers te bewerkstelligen dan bedrijven die geen gebruik hebben gemaakt van de instrumenten van het Actieplan Arbeidsveiligheid (daling van 3%).

5.1 Veiligheidscultuur

Het Actieplan Arbeidsveiligheid is gericht op het verhogen van het bewustzijn over veiligheid en het bevorderen van veilig gedrag op het werk. Bijna alle bedrijven hebben de afgelopen twee jaar aandacht besteed aan de veiligheidscultuur binnen de organisatie (zie tabel 5.1). Hoewel niet aangegeven kan worden in welke mate dit een direct gevolg is van het Actieplan Arbeidsveiligheid, kan wel geconcludeerd worden dat het thema arbeidsveiligheid op de kaart staat binnen Nederlandse bedrijven.

Tijdens de interviews gaven respondenten aan het belangrijk te vinden dat de overheid door campagnes het thema bij bedrijven onder de aandacht brengt en blijft brengen. Men geeft aan dat, hoewel het ontwikkelen van een goed veiligheidsbeleid de primaire verantwoordelijkheid is van bedrijven zelf, het goed is dat de overheid bedrijven op het belang hiervan attendeert. De meeste respondenten zijn positief over de wijze waarop de Nederlandse overheid dit de afgelopen jaren gedaan heeft. Wel gaven enkele respondenten aan dat het erg moeilijk is om gedragspatronen die in de loop der jaren zijn ontstaan te

doorbreken met behulp van voorlichtingscampagnes. Men geeft aan dat het voor het succesvol doorbreken van gedragspatronen met name belangrijk is dat leidinggevenden het onderwerp prioriteit geven en ook medewerkers hierop aanspreken.

Tabel 5.1 Bedrijven die de afgelopen twee jaar (2011/2012) aandacht besteed hebben aan de veiligheidscultuur (Top5000 en prioritaire sectoren)

	%
Top5000 (n=1278)	98%
Prioritaire sectoren (n=959)	98%
Bouwnijverheid (N=241)	98%
Hout en meubel (N=21)	95%
Transport en logistiek (N=175)	96%
Betonproducenten (N=9)	100%
Landbouw (N=26)	100%
Isolatie en installatie (N=69)	100%
Metaal (N=291)	99%
Horeca (N=44)	98%
Afvalbedrijven (N=22)	100%
Kunststof en rubber (N=61)	98%

Bron: Enquête Regioplan

5.2 Maatregelen binnen bedrijven

Aan de bedrijven die de afgelopen twee jaar aandacht hebben besteed aan de veiligheidscultuur is gevraagd welk type maatregelen zij de afgelopen twee jaar hebben ingevoerd op het terrein van arbo en verzuim. Meer dan de helft (59%) heeft technische verbeteringen doorgevoerd. Hetzelfde geldt voor voorlichting, training en deskundigheidsbevordering (58%), verbeteringen met betrekking tot persoonlijke beschermingsmaatregelen (57%), het onderzoeken van arbeidsrisico's en klachten (57%) en het doorvoeren van organisatorische verbeteringen (52%). Hoewel deze verbeteringen niet allemaal aan het Actieplan Arbeidsveiligheid zijn te koppelen, kwam uit de interviews een aantal concrete voorbeelden naar voren waarbij dit wel het geval is. Zo geven respondenten aan verbeteringen te hebben doorgevoerd na een bezoek van een adviseur van Syntens of het bezoeken van een netwerkbijeenkomst.

Dezelfde vraag over het type maatregelen dat de afgelopen twee jaar is ingevoerd, wordt in de Werkgeversenquête Arbeid (WEA) gesteld aan een steekproef van profit- en non-profitinstellingen met meer dan twee werkzame personen in Nederland. Hoewel de steekproef van de WEA en de steekproef voor de evaluatie van het Actieplan Arbeidsveiligheid niet een-op-een vergelijkbaar is (in de WEA zitten meer kleine bedrijven en meer bedrijven uit de niet-prioritaire sectoren) en de gegevens op een andere tijdsperiode betrekking hebben (WEA 2010 rapporteert over maatregelen in de periode 2009/2010) wijst een vergelijking erop dat de bedrijven in deze steekproef in

algemeen meer en andersoortige maatregelen hebben genomen dat in WEA 2010 het geval was (zie ook tabel 5.2). Zo hebben de bedrijven uit deze steekproef die aandacht besteed hebben aan de veiligheidscultuur vaker maatregelen op het gebied van technische verbeteringen, aanpassingen in het werk, voorlichting, training en deskundigheidsbevordering, persoonlijke beschermingsmiddelen en algemeen/integraal beleid voor veilig en gezond werken genomen. De afgelopen twee jaar hebben zij daarentegen minder maatregelen genomen op het gebied van begeleiding bij verzuim en re-integratie en organisatorische verbeteringen.

Tabel 5.2 Maatregelen die de afgelopen jaren (2011/2012) genomen zijn binnen bedrijven die aandacht hebben besteed aan de veiligheidscultuur (n=1428)

Type maatregel	eindmeting evaluatie %	WEA 2010 %*
Technische verbeteringen	59%	34%
Voorlichting, training en deskundigheidsbevordering	58%	36%
Persoonlijke beschermingsmiddelen	57%	35%
Onderzoek naar arbeidsrisico's en klachten	57%	48%
Organisatorische verbeteringen	52%	59%
Algemeen/integraal beleid voor veilig en gezond werken	50%	31%
Begeleiding bij verzuim en re-integratie	47%	56%
Prikkels om verzuim te voorkomen of terug te dringen	40%	38%
Bevorderen van een gezonde leefstijl	30%	29%
Aanpassingen in het werk	26%	2%
Anders	11%	9%

* Het betreft hier de percentages voor bedrijfsvestigingen met 50 tot 100 werkzame personen (bron: WEA 2010, TNO), waarbij de percentages door Regioplan zijn gecorrigeerd voor de respondenten die respectievelijk geen maatregelen (5%) en weet niet (1%) hebben geantwoord.

Bron: Enquête Regioplan

5.3 Ontwikkeling aantal arbeidsongevallen

Om het effect van het Actieplan Arbeidsveiligheid op de ontwikkeling van het aantal arbeidsongevallen te bepalen, is het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werknemers in 2011 afgezet tegen het aantal ongevallen per 100.000 werknemers in 2009 (zie tabel 5.3). In deze analyse zijn alleen de bedrijven meegenomen waarvoor deze gegevens over beide jaren bekend zijn (1233 bedrijven). Voor de overige bedrijven geldt dat men de vragen over het aantal werknemers en of het aantal arbeidsongevallen (in een van beide jaren) niet heeft beantwoord. Ook geldt voor een aantal bedrijven dat het niveau (vestiging of organisatie) waarop deze gegevens (aantal arbeidsongevallen en of aantal werknemers) beschikbaar waren tussen de twee meetmomenten verschilt.

Om het effect van het Actieplan op de ontwikkeling van het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werknemers te bepalen, wordt er onderscheid

gemaakt tussen bedrijven die gebruik hebben gemaakt van een of meerdere instrumenten/activiteiten en bedrijven die hier geen gebruik van hebben gemaakt. Onder bedrijven die gebruik hebben gemaakt van de instrumenten van het Actieplan was de daling van het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werknemers sterker (14%) dan onder bedrijven die dit niet gedaan hebben (3%⁷). Ook binnen de Top5000 zien we een sterkere daling bij de bedrijven die gebruik hebben gemaakt van een of meerdere instrumenten van het Actieplan. Voor de prioritaire sectoren geldt dat de bedrijven die geen gebruik hebben gemaakt van één of meerdere instrumenten uit het Actieplan een stijging van het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werknemers in de periode 2009-2011 laten zien. In tabel 5.3 worden de resultaten gepresenteerd.

Tabel 5.3 Ontwikkeling aantal arbeidsongevallen per 100.000 werknemers periode 2009-2011

	ongevallen per 100.000 werknemers 2009	ongevallen per 100.000 werknemers 2011	ontwikkeling 2009-2011
Gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=695)	1299	1115	-14%
Geen gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=538)	675	652	-3%
Top5000			
Gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=661)	1281	1108	-14%
Geen gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=514)	666	650	-2%
Prioritaire sectoren			
Gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=507)	1685	1563	-7%
Geen gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=273)	1006	1094	+9%

Bron: Enquête Regioplan

De resultaten uit bovenstaande tabel dienen met voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd, omdat:

- Cultuurveranderingen meer tijd kosten dan de onderzochte periode van twee à drie jaar; bij grotere organisaties wordt veelal uitgegaan van een termijn van zeven jaar. Op basis van de resultaten blijkt dat er een goed begin is gemaakt. Echter, de vraag is of bedrijven en sectoren (ook zonder ondersteuning vanuit het Actieplan) deze lijn van verbetering kunnen vasthouden en wat de effecten op lange termijn zullen zijn. Als betrokken

⁷ Dit resultaat verschilt van het resultaat (stijging van 9% van het aantal arbeidsongevallen voor de niet-gebruikers) zoals gepresenteerd tijdens de Slotconferentie van het Actieplan 'Verder met veiligheidscultuur'. Dit wordt veroorzaakt door het uit de definitieve analyse halen van een onwaarschijnlijke waarneming (aantal werknemers in 2009 22.000 en in 2011 170).

bedrijven en sectoren op dezelfde wijze actief blijven, bestaat er een redelijke kans dat de effecten op lange termijn positiever zullen zijn.

- De ontwikkeling van het aantal arbeidsongevallen afhankelijk is van een complex aan factoren, bijvoorbeeld het effect van de economische recessie, waardoor het niet mogelijk is om de ontwikkeling van het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werknemers direct aan het Actieplan Arbeidsveiligheid te koppelen.
- De uitgangssituatie van gebruikers en niet-gebruikers van de instrumenten uit het Actieplan kunnen verschillen. Gelet op het relatief hoge aantal arbeidsongevallen per 100.000 werknemers hebben de gebruikers van instrumenten uit het Actieplan in het algemeen meer urgentie om te werken aan de veiligheidscultuur. Dit zou ertoe kunnen leiden dat men eerder geneigd is om naast de instrumenten en activiteiten uit het Actieplan ook op andere manieren een gedrags- en cultuurverandering teweeg te brengen. Waardoor de positieve resultaten niet volledig toegerekend kunnen worden aan het Actieplan.
- De resultaten zijn gebaseerd op zelfrapportage, met name het aantal arbeidsongevallen hangt sterk samen met de wijze waarop bedrijven deze ongevallen registreren.⁸

Ontwikkeling aantal arbeidsongevallen voor de prioritaire sectoren

Er zijn helaas onvoldoende waarnemingen om de ontwikkelingen van de arbeidsongevallen per 100.000 werknemers per prioritaire sector weer te geven. Om toch een indruk te geven van de ontwikkelingen per prioritaire sector⁹ hebben we gekeken naar de ontwikkeling van de ongevalskans (aantal ongevallen gedeeld door aantal werknemers) in de periode 2009-2011. Hieruit blijkt (zie ook tabel 5.4) dat voor alle groepen geldt dat onder de bedrijven die gebruik hebben gemaakt van één of meer maatregelen uit het Actieplan het aandeel bedrijven dat een reductie van de ongevalskans in de periode 2009/2011 groter is dan onder bedrijven die geen gebruik hebben gemaakt van één of meer maatregelen uit het Actieplan. Ook is het aandeel bedrijven dat een stijging van de ongevalskans heeft gekend groter onder de gebruikers van het Actieplan. Onder bedrijven die geen gebruik hebben gemaakt van het Actieplan is het aandeel bedrijven waar de ongevalskans gelijk is gebleven relatief hoog. Het gaat hierbij vooral om bedrijven waar het aantal ongevallen zowel in 2009 als in 2011 nul was.

⁸ Hoe kleiner de aantallen, hoe groter de gevolgen van verschillen in de registratie. Wij vinden het derhalve niet verantwoord om de resultaten verder te verbijzonderen naar de prioritaire sectoren en ernstige ongevallen.

⁹ De sectoren bouw en horeca hebben ook voor deze analyse onvoldoende waarnemingen.

Tabel 5.4 Ontwikkeling ongevalskans periode 2009-2011 in percentage van bedrijven

	% bedrijven ongevals- kans gedaald	% bedrijven ongevals- kans gelijk gebleven	% bedrijven ongevals- kans gestegen
Gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=695)	48%	14%	38%
Geen gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=538)	37%	35%	28%
Top5000			
Gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=661)	47%	14%	39%
Geen gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=514)	36%	34%	29%
Prioritaire sectoren			
Gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=507)	49%	12%	39%
Geen gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=273)	39%	30%	30%
Bouwnijverheid			
Gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=507)	49%	12%	39%
Geen gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=273)	39%	30%	30%
Transport en logistiek			
Gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=74)	47%	18%	35%
Geen gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=64)	38%	38%	25%
Metaalbedrijven			
Gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=186)	50%	13%	37%
Geen gebruik Actieplan Arbeidsveiligheid (n=69)	36%	39%	25%

Bron: Enquête Regioplan

6 BELANGRIJKSTE UITKOMSTEN EVALUATIE ACTIEPLAN

Om het Actieplan te evalueren, heeft het ministerie van SZW een nulmeting en een eindmeting laten uitvoeren. Centraal in de evaluatie staat de vraag of het Actieplan heeft geleid tot de beoogde reductie van het aantal arbeidsongevallen met 25 procent bij de deelnemende bedrijven. In dit afsluitende hoofdstuk zetten we de belangrijkste uitkomsten van de evaluatie op een rij.

Bekendheid Actieplan Arbeidsveiligheid

De bekendheid met de afzonderlijke instrumenten van het Actieplan Arbeidsveiligheid is hoger dan de bekendheid van het overkoepelende plan dat hieraan ten grondslag ligt. Ruim de helft (55%) van de Top5000 en de bedrijven uit de prioritaire sectoren is bekend met het Actieplan. 72 procent van de Top 5000 en 79 procent van de bedrijven uit de prioritaire sectoren is bekend met één of meer instrumenten van het Actieplan Arbeidsveiligheid. De website samenveiligwerken.nl, de Alerta-campagne en de Sjaak-campagne zijn bekend bij de meeste bedrijven. Branchespecifieke instrumenten zijn bekend bij 58 procent van de bedrijven uit de betreffende sectoren.

Gebruik en waardering Actieplan Arbeidsveiligheid

55 procent van de Top5000 en 62 procent van de bedrijven uit de prioritaire sectoren heeft gebruikgemaakt van één of meerdere instrumenten van het Actieplan Arbeidsveiligheid. Deze bedrijven waarderen de instrumenten en activiteiten waar zij gebruik van hebben gemaakt gemiddeld met een 7,2. Met name de netwerkbijeenkomsten Arbeidsveiligheid en de branchespecifieke instrumenten worden hoog gewaardeerd.

Dit wil niet zeggen dat bedrijven die geen gebruik hebben gemaakt van de instrumenten uit het Actieplan geen aandacht hebben besteed aan de veiligheidscultuur: vrijwel alle ondervraagde bedrijven (98%) hebben de afgelopen twee jaar aandacht besteed aan de veiligheidscultuur binnen hun organisatie.

Ontwikkeling aantal arbeidsongevallen

In de periode 2009-2011 is het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werknemers met 14 procent gedaald bij bedrijven die gebruik hebben gemaakt van één of meerdere instrumenten van het Actieplan Arbeidsveiligheid. Bij bedrijven die geen gebruik hebben gemaakt van één of meerdere instrumenten uit het Actieplan Arbeidsveiligheid bedraagt de daling van het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werknemers in deze periode 3 procent. Bij het relateren van deze ontwikkeling aan het Actieplan Arbeidsveiligheid dient men voorzichtig te zijn, omdat:

- Cultuurveranderingen meer tijd kosten dan de onderzochte periode van twee à drie jaar.

- De ontwikkeling van het aantal arbeidsongevallen afhankelijk is van een complex aan factoren, bijvoorbeeld het effect van de economische recessie.
- De uitgangssituatie tussen gebruikers en niet-gebruikers van de instrumenten uit het Actieplan kan verschillen.
- De resultaten zijn gebaseerd op zelfrapportage.

Regioplan Beleidsonderzoek

Nieuwezijds Voorburgwal 35

1012 RD Amsterdam

T 020 531 531 5

F 020 626 519 9

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl